YANGI O'ZBEKISTONDA TURIZM TIZIMIDAGI ISLOHOTLAR VA O'ZGARISHLAR

Soliyev Anvar O'tkir o'g'li
SamDu magistranti

Annotatsiya: Mazkur tezisda Yangi O'zbekiston sharoitida turizm sohasida amalga oshirilayotgan institutsional, huquqiy, infratuzilmaviy va tashkiliy islohotlarning asosiy yo'nalishlari tahlil qilinadi. Turizmni iqtisodiyotning muhim drayverlaridan biriga aylantirish, xorijiy va ichki turistlar oqimini oshirish, turistik infratuzilmani kengaytirish, hududlarning turizm salohiyatidan samarali foydalanish, xizmatlar sifatini yaxshilash hamda sohani raqamlashtirish borasidagi o'zgarishlarga e'tibor qaratiladi. Rasmiy statistik ma'lumotlar asosida 2017–2025-yillarda O'zbekistonga kelgan xorijiy turistlar sonining sezilarli darajada oshgani, turistik tashkilotlar va joylashtirish vositalari sonining kengaygani ko'rsatiladi. 2025-yilda O'zbekistonga turistik maqsadlarda 11,68 million nafar xorijiy fuqaro tashrif buyurgan bo'lib, 2024-yilga nisbatan sezilarli o'sish qayd etilgan [1]. Shu bilan birga, ichki turizmni rivojlantirish, turizm xizmatlarini diversifikatsiya qilish va raqamli texnologiyalarni joriy etish sohaning yangi rivojlanish bosqichini shakllantirayotgan omillar sifatida baholanadi.

Kalit so'zlar: Yangi O'zbekiston, turizm, turizm siyosati, turistik infratuzilma, ichki turizm, xorijiy turistlar, turizm xizmatlari, raqamlashtirish, turistik salohiyat, turizm iqtisodiyoti.

Kirish

O'zbekiston tarixiy-madaniy merosi, qadimiy shaharlari, me'moriy yodgorliklari, tabiiy landshaftlari va milliy madaniyati bilan xalqaro turizm bozorida katta salohiyatga ega davlatlardan biridir. Samarqand, Buxoro, Xiva, Shahrisabz kabi tarixiy shaharlarning mavjudligi mamlakatning madaniy-tarixiy turizm imkoniyatlarini belgilab beradi. Shu bilan birga, tog', ekologik, gastronomik, ziyorat va boshqa turizm yo'nalishlarini rivojlantirish imkoniyatlari ham mavjud.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot bosqichida turizmga faqat madaniy xizmat sohasi sifatida emas, balki iqtisodiy o'sish, bandlikni ta'minlash, hududlarni rivojlantirish va xizmatlar eksportini kengaytirishning muhim vositasi sifatida qaralmoqda. Turizm sohasidagi davlat siyosatining muhim yo'nalishlari turistik infratuzilmani yaxshilash, tadbirkorlik uchun qulay sharoit yaratish, xorijiy turistlar uchun mamlakatga kirish imkoniyatlarini kengaytirish va O'zbekistonning xalqaro turizm bozoridagi imijini mustahkamlashdan iborat.

Rasmiy statistik ma'lumotlar mazkur jarayonning natijalarini yaqqol ko'rsatadi. Milliy statistika qo'mitasining ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekistonga turistik maqsadlarda kirib kelgan xorijiy fuqarolar soni 2017-yilda 2,69 million nafarni tashkil etgan bo'lsa, 2018-yilda 5,35 million, 2019-yilda 6,75 million nafarga yetgan. Pandemiya sababli 2020-yilda bu ko'rsatkich 1,50 million nafargacha kamaygan. Keyingi yillarda turizm tiklanib, 2023-yilda 6,63 million, 2024-yilda 7,96 million va 2025-yilda 11,68 million nafarni tashkil etgan [1].

Metodologiya

Tadqiqotda tizimli yondashuv, statistik tahlil, qiyosiy tahlil, dinamik qatorlarni o'rganish va ilmiy umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Turizm sohasidagi o'zgarishlarni baholashda O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining rasmiy statistik ma'lumotlari, turizm sohasiga oid davlat hujjatlari hamda xalqaro turizm tashkilotlarining materiallari asosiy manba sifatida olindi.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Tahlilning asosiy ko‘rsatkichlari sifatida xorijiy turistlar oqimi, turistik tashkilotlar soni, joylashtirish vositalari, turizm tarmoqlaridagi bandlik, xizmatlar eksporti va ichki turizm ko‘rsatkichlari tanlandi. Mazkur yondashuv turizm sohasidagi islohotlarning miqdoriy natijalarini aniqlash hamda mavjud o‘zgarishlarning iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyatini baholash imkonini beradi.

Natijalar

O‘zbekistonda turizm sohasidagi islohotlarning muhim natijalaridan biri xorijiy turistlar oqimining keskin oshishidir. Rasmiy statistik ma’lumotlarga ko‘ra, 2017–2019-yillarda xorijiy turistlar oqimi 2,69 milliondan 6,75 million nafargacha oshgan. 2020-yilda pandemiya ta’sirida xalqaro turizmning qisqarishi natijasida mazkur ko‘rsatkich 1,50 million nafarga tushgan. 2021-yildan boshlab esa turizm qayta tiklana boshlagan va 2025-yilda 11,68 million nafarga yetgan [1].

Turizm infratuzilmasining kengayishi ham islohotlarning muhim natijalaridan biridir. 2024-yilda O‘zbekistonda 124 ta yangi mehmonxona va 239 ta xostel faoliyati yo‘lga qo‘yilgan. Natijada mamlakat bo‘yicha joylashtirish obyektlari soni 6,1 mingdan, ulardagi o‘rinlar soni esa 161 mingdan oshgan. Bundan tashqari, 352 ta yangi oilaviy mehmon uyi tashkil etilib, oilaviy mehmon uylari umumiy soni 3 752 taga yetgan [2].

2025-yilda esa infratuzilma rivoji yanada jadallashgan. Yil davomida 1 023 ta yangi joylashtirish vositasi ishga tushirilgan. Ular tarkibida 136 ta mehmonxona, 528 ta oilaviy mehmon uyi, 298 ta xostel va 61 ta boshqa joylashtirish vositalari mavjud. Natijada mamlakat bo‘yicha joylashtirish vositalari soni 6 921 taga, o‘rinlar soni esa 185,6 mingtagacha yetgan [3].

Turistik xizmatlar bozorida tadbirkorlik subyektlari sonining ortishi ham muhim ko‘rsatkich hisoblanadi. Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlariga ko‘ra, faoliyat ko‘rsatayotgan turoperator va turagentlar soni 2017-yildagi 449 tadan 2025-yilda 869 tagacha oshgan [4].

Turizm sohasining bandlikka ta’siri ham kuchayib bormoqda. Rasmiy statistik ma’lumotlarda turizm tarmoqlaridagi yuridik shaxslar xodimlari soni 2019-yilda 231,4 ming kishini tashkil etgan bo‘lsa, 2024-yilda 249,8 ming kishiga yetgani qayd etilgan [5].

Ichki turizm ham davlat siyosatining muhim yo‘nalishiga aylangan. “O‘zbekiston bo‘ylab sayohat qil!” dasturi doirasida 2024-yilda aholining hududlar bo‘ylab 22,7 milliondan ortiq tashrifi tashkil etilgan. 2025-yilda esa ushbu ko‘rsatkich 23,7 million tashrifni tashkil etgan [2; 3].

Turizm xizmatlari eksportining o‘sishi ham sohadagi islohotlarning iqtisodiy samaradorligini ko‘rsatuvchi muhim ko‘rsatkichdir. 2024-yilda turistlarga ko‘rsatilgan xizmatlar eksporti 3,5 milliard AQSh dollarini tashkil etgan bo‘lsa, 2025-yilda 4,8 milliard dollarga yetgan [2; 3].

Tahlil va muhokama

Yangi O‘zbekistonda turizm sohasidagi islohotlarni bir nechta o‘zaro bog‘liq yo‘nalishlar asosida baholash mumkin. Birinchi yo‘nalish — turizmni davlat iqtisodiy siyosatining ustuvor tarmoqlaridan biriga aylantirishdir. Bu jarayonda turizm xizmatlarini eksport qilish, yangi ish o‘rinlari yaratish va hududiy iqtisodiy faollikni oshirish masalalariga katta e’tibor berilmoqda.

Ikkinchi muhim yo‘nalish — turistik infratuzilmani modernizatsiya qilishdir. Mehmonxonalar, xostellar, oilaviy mehmon uylari va boshqa joylashtirish vositalarining ko‘payishi turistlarni qabul qilish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Ayniqsa, oilaviy mehmon uylari va kichik joylashtirish vositalarining rivojlanishi hududiy turizm uchun muhim ahamiyatga ega.

Uchinchi yo‘nalish — turizm xizmatlarini diversifikatsiya qilishdir. O‘zbekistonning turistik mahsuloti faqat tarixiy obidalar bilan chegaralanib qolmasdan, ziyorat, ekologik, gastronomik, qishloq, tog‘ va boshqa turizm yo‘nalishlarini rivojlantirishga yo‘naltirilmoqda. Bunday diversifikatsiya

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

turistlarning mamlakatda qolish muddatini uzaytirish va turistik xarajatlarni hududlar bo'yicha taqsimlash imkoniyatini oshiradi.

To'rtinchi yo'nalish — ichki turizmni rivojlantirishdir. Ichki sayohatlarning ko'payishi turizm xizmatlariga barqaror talabni shakllantiradi va hududlardagi turistik biznes subyektlari faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi. 2024–2025-yillarda "O'zbekiston bo'ylab sayohat qil!" dasturi doirasidagi tashriflar sonining 22,7 milliondan 23,7 milliongacha oshgani ichki turizmning rivojlanayotganini ko'rsatadi [2; 3].

Beshinchi yo'nalish — raqamlashtirish. 2025-yilda turistlar uchun "Tourist map" interaktiv portali va mobil ilovasi ishlab chiqilgan hamda uning sinov loyihasi Samarqand xalqaro aeroportida amalga oshirilgan [3]. Raqamli xizmatlarning kengayishi turistlarga axborot olish, turistik obyektlarni topish va sayohatni rejalashtirish jarayonlarini soddalashtirish imkonini beradi.

Turizmni rivojlantirishda statistik ma'lumotlarning sifati ham muhim ahamiyatga ega. 2026-yilda Milliy statistika qo'mitasi va Turizm qo'mitasi hamkorligida turizm xarajatlarini o'rganishga qaratilgan tanlanma kuzatuvlar o'tkazilayotgani qayd etilgan. Ushbu kuzatuvlar xalqaro turizm statistikasi bo'yicha Jahon turizm tashkiloti tavsiyalari asosida tashkil etilgan [6].

Shu bilan birga, turizm sohasining barqaror rivojlanishi uchun turistlar sonini oshirish bilan bir qatorda xizmatlar sifatini yaxshilash, malakali kadrlar tayyorlash, transport va logistika imkoniyatlarini kengaytirish, ekologik muvozanatni saqlash hamda tarixiy-madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish masalalariga ham e'tibor qaratish zarur.

Xulosa

Yangi O'zbekiston sharoitida turizm tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar sohaning iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyatini sezilarli darajada kuchaytirmoqda. Xorijiy turistlar oqimining o'sishi, turistik xizmatlar eksportining kengayishi, joylashtirish vositalari va turistik tashkilotlar sonining ko'payishi islohotlarning amaliy natijalarini ko'rsatmoqda.

2017-yilda turistik maqsadlarda O'zbekistonga 2,69 million nafar xorijiy fuqaro kirib kelgan bo'lsa, 2025-yilda bu ko'rsatkich 11,68 million nafarga yetgan [1]. 2025-yilda turizm xizmatlari eksportining 4,8 milliard dollarga yetishi va joylashtirish vositalari sonining 6 921 taga ko'payishi sohaning iqtisodiyotdagi rolini mustahkamlayotganini ko'rsatadi [3].

Umuman olganda, turizm sohasidagi davlat siyosati turistik oqimlarni ko'paytirishdan tashqari, ichki turizmni rivojlantirish, hududlarni iqtisodiy faollashtirish, yangi ish o'rinlari yaratish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va raqamli xizmatlarni joriy etish kabi ko'p yo'nalishli vazifalarni qamrab olmoqda. Kelgusida ushbu islohotlarning samaradorligi turistik xizmatlar sifati, hududlar o'rtasidagi turizm imkoniyatlaridan foydalanish darajasi va O'zbekistonning xalqaro turizm bozoridagi raqobatbardoshligi bilan chambarchas bog'liq bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. The number of inbound tourist trips by foreign citizens to the Republic of Uzbekistan (total). — 2026. — 2012–2025-yillar statistik ma'lumotlari.
2. O'zbekiston Respublikasi Turizm qo'mitasi. 2024-yil — turizm sohasini rivojlantirishda ulkan islohotlar yiliga aylandi. — 2025. — rasmiy statistik va tahliliy ma'lumotlar.
3. O'zbekiston Respublikasi Turizm qo'mitasi. 2025-yil — turizm sohasida yangi bosqich va yuqori natijalar yili. — 2026. — rasmiy statistik va tahliliy ma'lumotlar.
4. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Faoliyat ko'rsatayotgan turistik firma va tashkilotlar soni (turoperator, turagent). — 2026. — 2010–2025-yillar statistik ma'lumotlari.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

5. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Turizm tarmoqlaridagi bandlik (yuridik shaxslardagi ishlovchilar soni) — jami. — 2025. — 2019–2024-yillar statistik ma'lumotlari.
6. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Turizm bo'yicha tanlanma kuzatuvlar o'tkazilmoqda. — 2026. — turizm statistikasi va turistik xarajatlarni o'rganish bo'yicha ma'lumotlar.
7. United Nations World Tourism Organization (UNWTO). International Recommendations for Tourism Statistics 2008. — Madrid/New York: United Nations, 2010. — pp. 1–135.
8. United Nations World Tourism Organization (UNWTO). Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework 2008. — Madrid: UNWTO, 2010. — pp. 1–140.
9. United Nations World Tourism Organization. UNWTO Tourism Highlights 2019 Edition. — Madrid: UNWTO, 2019. — pp. 1–24.
10. United Nations World Tourism Organization. UNWTO Tourism Highlights 2020 Edition. — Madrid: UNWTO, 2020. — pp. 1–24.
11. United Nations World Tourism Organization. UNWTO Tourism Highlights 2023 Edition. — Madrid: UNWTO, 2023. — pp. 1–30.
12. United Nations World Tourism Organization. World Tourism Barometer. — Madrid: UNWTO, 2025. — tourism recovery and international tourism indicators.
13. World Bank. Uzbekistan: Towards a More Inclusive and Sustainable Tourism Sector. — Washington, D.C.: World Bank, 2024. — tourism development and sustainable tourism analysis.
14. World Economic Forum. Travel & Tourism Development Index 2024. — Geneva: World Economic Forum, 2024. — pp. 1–148.
15. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. Turizm statistikasi bo'yicha ma'lumotlarni shakllantirish va hisobga olishga oid normativ-huquqiy hujjatlar. — Toshkent, 2018. — tegishli me'yoriy materiallar.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.